

Crònica fotogràfica
de la postguerra a València

Crónica fotográfica
de la posguerra en València

Luis Vidal Corella

crónica

Por las rutas que van desde los campos de batalla de Teruel hasta la retaguardia republicana se ve este continuo desfile de prisioneros hechos, durante los combates, a las diversas unidades que constituyen el Ejército rebelde..

(Fots. Luis Vidal)

En este número, segunda información de la batalla de Teruel, por nuestros enviados especiales José Quílez y Luis Vidal.

La batalla de Teruel.

Prisioneros que marchan por las rutas de la España republicana.

Estos prisioneros han sido provistos de abrigo y, posteriormente, aseados y tratados con la humanidad que es norma en el Ejército republicano.

Resultados de la ofensiva republicana

Las armas de la República no cejan en su labor de reducir los últimos focos de rebeldía en Teruel. El cuartel de Infantería, la Comandancia Militar, la Diputación, el Banco de España, el Seminario, el Gobierno Civil, la iglesia de San Clara están ya en poder del Ejército republicano a la hora en que estas líneas se publican habiéndose terminado, probablemente, la contienda en el interior de Teruel.

El resultado de la ofensiva republicana en el frente, en lucha no sólo contra el enemigo, sino también con el imponente temporal de frío y nieve, que ha durado días y días, es altamente favorable para las armas del pueblo.

A nuestras manos han pasado centenares de kilómetros cuadrados, con sus pueblos, villas y aldeas. Nos hemos apoderado de campos atrincherados, aeródromos, de defensas formidables: unas, naturalmente, construidas por técnicos extranjeros al

Luis Vidal Corella

Crònica fotogràfica
de la postguerra
a València

REPORTAJES GRÁFICOS
LUIS VIDAL
GARRIGUES, 13, 2.
TELÉFONO 10196
VALENCIA

Diputació
de València

Vicepresidència primera
Memòria democràtica

MuVIM
Un museu diferent

DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

President / Presidente
Vicent Mompó Aledo

Vicepresidenta Primera /
Vicepresidenta Primera
Natàlia Enguix Martínez

Diputat de l'Àrea de Cultura /
Diputado del Área de Cultura
Francisco Teruel Machí

MUSEU VALENCIA DE LA IL·LUSTRACIÓ I DE LA MODERNITAT, MUVIM

Director / Director
Rafael Company i Mateo

Cap de coordinació d'exposicions /
Jefa de coordinación de exposiciones
María José Navarro Sarrión

EXPOSICIÓ / EXPOSICIÓN

Luis Vidal Corella.
**Crònica fotogràfica de la postguerra
a València**

Comissariat / Comisariado
Ester Medán Sifre
Luis Vidal Ayala

Disseny de sala / Diseño de sala
Mauro Gimeno Santos

Coordinació tècnica / Coordinación técnica
Francisco José Sanchis Moreno
Eva María García Barambio

Muntatge / Montaje
Josearte

Transport / Transporte
Art i Clar

Producció gràfica / Producción gráfica
Símbols

Reproduccions fotogràfiques /
Reproducciones fotográficas
Estudio Paco Mora

CATÀLEG DE L'EXPOSICIÓ / CATÁLOGO DE LA EXPOSICIÓN

Luis Vidal Corella.
**Crònica fotogràfica de la postguerra
a València**

Edició / Edición
Delegació de Memòria Democràtica.
Diputació de València
Institució Alfons El Magnànim (IAM)

Coordinació de continguts /
Coordinación de contenidos
Francisco José Sanchis Moreno

Coordinació tècnica /
Coordinación técnica
Eva María García Barambio

Disseny i maquetació /
Diseño y maquetación
Mauro Gimeno Santos

Reproduccions fotogràfiques /
Reproducciones fotográficas
Estudio Paco Mora

Traduccions i correcció lingüística /
Traducciones y corrección lingüística
Ofèlia Sanmartín Bono

Impressió/ Impresión
Impremta Diputació de València

ISBN 978-84-1156-108-2
D.L. V-3258-2025

© dels texts: els autors /
© de los textos: los autores

© de les imatges:
tal com s'indica a cada peu de foto
© de las imágenes:
el señalado en cada pie de foto

Aquest catàleg ha sigut editat amb motiu de l'exposició «Luis Vidal Corella. Crònica fotogràfica de la postguerra a València», celebrada en el Museu Valencià de la Il·lustració i la Modernitat, MuVIM, des del 17 de desembre de 2025 fins al 29 de març de 2026.

Este catálogo ha sido editado con motivo de la exposición «Luis Vidal Corella. Crónica fotográfica de la posguerra en València», celebrada en el Museo Valenciano de la Ilustración i la Modernitat, MuVIM, desde el 17 de diciembre de 2025 hasta el 29 de marzo de 2026.

Entitats col·laboradores /
Entidades colaboradoras

 Diputació de València | **Arxiu General i Fotogràfic**

 Diputació de València | **Àrea de Cultura** | **Institució editora el magnífic centre valencian d'estadística i d'innovació**

UVcultura
PATRIMONI CULTURAL

VNIVERSITAT
ID VALÈNCIA

MUSEU
BELLES ARTS
VALENCIA

UCLA Library
Film & Television Archive

Índex

Presentació Natàlia Enguix	4
Luis Vidal Corella, de professió fotoperiodista. Juan Pedro Font de Mora Busutil	6
Luis Vidal Corella, la vida darrere d'un ocular Carlos López Olano	22
Luis Vidal, fotògraf. Els arxius en construcció Aku Estebaranz	30
Luis Vidal Corella, crònica de la València en blanc i negre Luis Vidal Ayala Ester Medán Sifre	44
Catàleg d'obra:	
- Biografia. Una saga de fotoperiodistes valencians	50
- Fotoperiodisme. Companys de viatge	68
- Les fotografies recuperades de Luis Vidal	80
- La València de Luis Vidal	162
- Memòria històrica	190

Índice

Presentación Natàlia Enguix	5
Luis Vidal Corella, de profesión fotoperiodista Juan Pedro Font de Mora Busutil	7
Luis Vidal Corella, la vida tras un ocular Carlos López Olano	23
Luis Vidal, fotógrafo. Los archivos en construcción Aku Estebaranz	31
Luis Vidal Corella, crónica de la València en blanco y negro Luis Vidal Ayala Ester Medán Sifre	45
Catálogo de obra:	
- Biografía. Una saga de fotoperiodistas valencianos	50
- Fotoperiodismo. Compañeros de viaje	68
- Las fotografías recuperadas de Luis Vidal	80
- La Valencia de Luis Vidal	162
- Memoria histórica	190

Presentació

Natàlia Enguix
(Vicepresidenta 1^a de la Diputació de València)

Una fotografia captura un moment i salvaguarda la memòria de la societat, formant part del procés d'elaboració de l'imaginari col·lectiu. Va ser un invent que va revolucionar la nostra manera de recordar, i va dotar d'objectivitat les imatges obtingudes i posar a l'abast de cada vegada més persones la possibilitat de registrar els moments i les persones.

L'exposició fotogràfica sobre tot el que va passar a València des de la proclamació de la Segona República fins a l'inici de la dècada dels 60 ens va semblar una prioritat en la Delegació de Memòria Democràtica de la Diputació de València.

És precisament la possibilitat de col·lectivitzar la captura dels esdeveniments i dels personatges el que la convertix en un instrument imprescindible per a la construcció de la història i de la memòria, entenent la primera com la versió més oficial i la segona, com les diferents visions d'allò que narra la història. Les fotografies, per tant, més enllà de tindre les característiques pròpies d'altres documents, es caracteritzen, en mans de professionals de la imatge, per aportar un enfocament que pot convertir el document en una manifestació estètica i artística, però també en una crítica social o política.

Hi ha diversos tipus de professionals de la fotografia, però hui ens reunim en esta exposició el paper del fotoperiodisme i, en concret, el de Luis Vidal Corella. Són estos reporters els qui aconseguixen que la imatge capturada traspasse l'àmbit individual per a depositar-se en el col·lectiu, gràcies a la inclusió en els mitjans de comunicació social, que bé podrien qualificar-se com a llocs de memòria, encara que el valor primari que tenen siga transmetre la informació del present i afavorir-hi una opinió i el debat.

El període cronològic que va cobrir el treball de Luis Vidal va ser, a més, un dels més convulsos de la nostra història. A través del seu visor, ens mostra tant la vida en la València d'estos anys com una lliçó viva de la memòria democràtica a la nostra ciutat. Una memòria caracteritzada pel fet d'esdevindre capital de la República, pels bombardejos, pel congrés d'intel·lectuals i per l'entrada de les tropes franquistes i la connivència amb els feixistes italians i els nacionalsocialistes alemanys.

Espere que el projecte de la nostra Delegació de Memòria Democràtica els aporte a parts iguals curiositat, records i reflexió sobre el que van haver de viure els nostres avantpassats quan la paraula va cedir el pas a les armes.

Presentación

Natàlia Enguix
(Vicepresidenta 1ª de la Diputació de València)

Una fotografía captura un momento y salvaguarda la memoria de la sociedad, formando parte del proceso de elaboración del imaginario colectivo. Fue un invento que revolucionó nuestra forma de recordar, dotando de objetividad las imágenes obtenidas y poniendo al alcance de cada vez más personas la posibilidad de registrar los momentos y a las personas.

La realización de una exposición fotográfica sobre todo lo ocurrido en Valencia desde la proclamación de II República hasta la entrada de la década de los 60 nos pareció en la Delegación de Memoria Democrática de la Diputació de València una prioridad.

Es precisamente la posibilidad de colectivizar la captura de los acontecimientos y de sus personajes lo que la convierte en un instrumento imprescindible para la construcción de la historia y de la memoria, entendiendo la primera como la versión más oficial y la segunda como las diferentes visiones de aquello que narra la historia. Las fotografías, por tanto, más allá de tener las características propias de otros documentos, se caracterizan, en manos de profesionales de la imagen, por aportar un enfoque que puede convertir el documento en una manifestación estética y artística, pero también en una crítica social o política.

Hay diversos tipos de profesionales de la fotografía, pero hoy nos reúne en esta exposición el papel de los fotoperiodistas y, en concreto, el de Luis Vidal Corella. Son estos reporteros los que consiguen que la imagen capturada traspase el ámbito de lo individual para depositarse en el colectivo, gracias a su inclusión en los medios de comunicación social, que bien podrían calificarse como lugares de memoria, aunque su valor primario sea transmitir la información del presente y favorecer una opinión y el debate en torno a ella.

El periodo cronológico que cubrió el trabajo de Luis Vidal fue, además, uno de los más convulsos de nuestra historia. A través de su visor nos mostrará tanto la vida en la Valencia de estos años, como una lección viva de la memoria democrática en nuestra ciudad.

Memoria caracterizada por su conversión en capital de la República, por los bombardeos, por el congreso de intelectuales y por la entrada de las tropas franquistas y su connivencia con los fascistas italianos y los nacionalsocialistas alemanes.

Espero que el proyecto de nuestra Delegación de Memoria Democrática les aporte, a partes iguales, curiosidad, recuerdos y reflexión sobre lo que tuvieron que vivir nuestros antepasados cuando la palabra cedió el paso a las armas.

Luis Vidal Corella, de professió fotoperiodista

Juan Pedro Font de Mora Busutil

La professió de fotoperiodista o reporter gràfic està intrínsecament unida a l'evolució tecnològica en les càmeres i suports fotogràfics que la possibiliten. Des de finals del segle XIX comença a ser utilitzada la fotografia de manera freqüent en periòdics i revistes amb la finalitat de retratar de manera objectiva la realitat del moment. Des de llavors la fotografia, és a dir, la imatge que acompanya mostra i enriqueix el que es narra amb paraules; s'ha convertit en un element essencial en el periodisme de premsa. Precisament va ser en la dècada dels anys trenta del passat segle quan es va viure l'època daurada de la fotografia documental. Va ser als Estats Units a través del programa governamental Farm Security Administration. A conseqüència d'este programa, un grup de fotògrafs i fotògrafes van recórrer la geografia del seu país per a documentar els problemes d'una població rural afectada per la gran crisi del crac del 29 i la posterior Gran Depressió. Este programa va ser promogut pel president Roosevelt, i va abastar des de 1935 fins a 1942 i, gràcies a ell, es va generar una gran documentació gràfica d'eixa època i vam poder conèixer grans professionals com Walker Evans, Dorothea Lange o Gordon Parks, entre molts altres.

L'exposició que ens presenta el MuVIM ve a reconèixer la trajectòria d'un dels més importants fotògrafs de la premsa valenciana de la primera mitat del segle XX; Luis Vidal Corella. En ell es donen determinades circumstàncies molt particulars. La saga familiar de fotògrafs va ser iniciada per son pare, Martín Vidal Romero, que ja en 1895 va obrir un estudi fotogràfic a València, concretament en la plaça de Sant Esteban. L'estudi es va orientar principalment al retrat familiar, però la seua activitat professional també va incloure la col·laboració amb diferents mitjans impresos (*ABC*, *Blanco y Negro*, *Nuevo Mundo*...). El seu fill, Luis Vidal Corella, el protagonista d'esta mostra, des de la seua adolescència fins a la seua prompta mort en 1959 es va dedicar a fotografiar els esdeveniments més importants que van succeir a València en eixos dos primers terços del segle XX, període que ha marcat la història d'Espanya i que s'ha caracteritzat per ser especialment convuls. La dictadura de Primo de Rivera, els conflictes bèl·lics en el nord d'Àfrica, la renúncia al tron d'Alfons XIII i la immediata proclamació de la República, la Revolució de 1934, l'intent de colp d'estat de Franco, que va degenerar en una cruenta guerra civil, i, finalment, la dura postguerra. Tots eixos esdeveniments els va cobrir amb precisió i professionalitat Luis Vidal Corella. Després de la seua mort, la fotografia segueix lligada a la seua família. La saga familiar de fotoperiodistes la va continuar el seu fill Luis Vidal Vidal, que va treballar principalment en el diari *Levante-EMV*, i el seu net Luis Vidal Ayala, que va treballar en diversos diaris (*Hoja del Lunes*, *ABC Comunidad Valenciana* i *las Provincias*), a més de dur a terme la cobertura gràfica de diferents presidents de la Generalitat Valenciana. És un cas excepcional que s'arribe a quatre generacions de fotògrafs de la mateixa família. Em ve a la memòria un cas semblant a França, però en este cas d'uns laboratoris fotogràfics, els creadors del paper Fresson, inventat per Théodore Henri Fresson a finals del segle XIX, laboratoris que encara estan actius a través del seu besnet, Jean François.

Luis Vidal Corella, de profesión fotoperiodista

Juan Pedro Font de Mora Busutil

La profesión de fotoperiodista o reportero gráfico está intrínsecamente unida a la evolución tecnológica en las cámaras y soportes fotográficos que la posibilitan. Desde finales del siglo XIX empieza a ser utilizada la fotografía de forma frecuente en periódicos y revistas con el fin de retratar de forma objetiva la realidad del momento. Desde entonces la fotografía, es decir, la imagen que acompaña muestra y enriquece lo narrado en palabras; se ha convertido en un elemento esencial en el periodismo de prensa. Precisamente fue en la década de los años 30 del pasado siglo, cuando se alcanzó la época dorada de la fotografía documental. Fue en Estados Unidos a través del programa del gobierno “Farm Security Administration”. Como consecuencia de este programa un grupo de fotógrafos y fotógrafas recorrieron la geografía de su país para documentar los problemas de una población rural afectada por la gran crisis del “crack del 29” y la posterior Gran Depresión. Dicho programa fue promovido por el presidente Roosevelt y abarcó desde 1935 hasta 1942 y gracias al mismo se generó una gran documentación gráfica de esa época y pudimos conocer a grandes profesionales como Walker Evans, Dorothea Lange, o Gordon Parks, entre otros muchos.

La exposición que nos presenta el MuVIM viene a reconocer la trayectoria de uno de los más importantes fotógrafos de la prensa valenciana de la primera mitad del siglo XX; Luis Vidal Corella. En él se dan determinadas circunstancias muy particulares. La saga familiar de fotógrafos fue iniciada por su padre, Martín Vidal Romero, que ya en 1895 abrió un estudio fotográfico en València, concretamente en la plaza de San Esteban. El estudio se orientó principalmente al retrato familiar, pero su actividad profesional también incluyó la colaboración con distintos medios impresos (*ABC*, *Blanco y Negro*, *Nuevo Mundo*...). Su hijo, Luis Vidal Corella, el protagonista de esta muestra, desde su adolescencia hasta su temprana muerte en 1959 se dedicó a fotografiar los acontecimientos más importantes que sucedieron en València en esos dos primeros tercios del siglo XX, periodo que ha marcado la historia de España y que se ha caracterizado por ser especialmente convulso. La dictadura de Primo de Rivera, los conflictos bélicos en el norte de África, la renuncia al trono de Alfonso XIII y la inmediata proclamación de la República, la Revolución de 1934, el intento de golpe de estado de Franco que degeneró en una cruenta guerra civil, y, finalmente, la dura posguerra. Todos esos acontecimientos los cubrió con precisión y profesionalidad Luis Vidal Corella. Tras su muerte la fotografía sigue ligada a su familia. La saga familiar de fotoperiodistas la continuó su hijo Luis Vidal Vidal, que trabajó principalmente en el diario *Levante* EMV, y su nieto Luis Vidal Ayala, que trabajó en varios diarios (*Hoja del Lunes*, *ABC Comunidad Valenciana* y *las Provincias*) además de llevar a cabo la cobertura gráfica de distintos presidentes de la Generalitat Valenciana. Es un caso excepcional que se llegue a cuatro generaciones de fotógrafos de la misma familia. Me viene a la memoria un caso parecido en Francia, pero en este caso de unos laboratorios fotográficos, los creadores del papel Fresson, inventado por Théodore Henri Fresson a finales del siglo XIX, laboratorios que todavía permanecen activos a través de su biznieto, Jean François.

Un altre fet rellevant és que les quatre generacions dels Vidal van desenrotllar el seu treball professional a València, i en el cas de Luis Vidal Corella tant abans de la Guerra com durant la contesa bèl·lica i la posterior dictadura franquista. L'obra de Luis Vidal Corella destaca per presentar un estil molt acadèmic, centrat a documentar el moment d'una forma clara i objectiva, sense ambages, és a dir, deslligada de qualsevol element subjectiu que poguera estar influït pels debats ideològics acalorats de l'Espanya dels anys trenta.

També és important que pràcticament tota la seua activitat professional es duga a terme a València. Això el convertix en un referent imprescindible per a documentar una part del nostre passat pròxim tan transcendent. En la història de la fotografia valenciana, lamentablement, hem hagut de patir l'emigració de grans fotògrafs, fonamentalment a la capital d'Espanya, en busca d'una ocasió per a ser reconeguts. És el cas de Gabriel Cualladó o, més recentment, d'Eduardo Nave.

La Guerra Civil. Debat entre fotoperiodista i reporter de guerra

Podria dir, sense temor a equivocar-me, que Luis Vidal Corella representa la figura del fotoperiodista i que, de manera ocasional, va haver de “fer” de reporter de guerra. És ben sabut que València va ser durant quasi un any capital de la República, concretament des del 7 de novembre de 1936 fins a finals d'octubre de 1937. Eixa circumstància va fer que la nostra ciutat fora visitada per importants personalitats del món de la política, de la cultura i l'art i, també, per nombrosos periodistes, alguns d'ells reporters de guerra de fama internacional, com Robert Capa, Gerda Taro o Walter Reuter. Per encàrrec d'*El Mercantil Valenciano*, va acudir a zones de conflicte, com Terol, la presa d'Eivissa, el camp de concentració d'Albatera i inclús Belchite. Lamentablement, quasi tot el seu arxiu del període de la Guerra Civil s'ha perdut. Luis Vidal Corella no va tindre una especial activitat política, però com tants altres que van viure en la zona republicana van ser mirats amb lupa per la nova administració franquista. Això va fer que per por o per prudència es desfera de l'arxiu fotogràfic d'eixa època. Afortunadament, el seu net Luis Vidal Ayala ha fet un important treball d'investigació acudint entre altres llocs a la Biblioteca Nacional, a on curiosament tenen un arxiu fotogràfic impressionant, però en alguns casos un poc desordenat. Així, Vicente Vidal Ayala, va trobar fotografies del seu avi corresponents a l'època de la Guerra Civil, junt amb imatges de Robert Capa o Walter Reuter.

Però tornem al “debat” fotoperiodista *versus* reporter de guerra. En el llibre autobiogràfic *Lleugerament desenfocat*, la lectura del qual recomane, Robert Capa narra alguns episodis viscuts durant la cobertura fotogràfica que va fer de la Segona Guerra Mundial a través d'Algèria, Sicília, Normandia, Londres i Alemanya. En eixe periple com a reporter de guerra es va convertir en un membre més dins de l'estructura de l'exèrcit aliat. És a dir, va haver de llançar-se en paracaigudes quan ho feien els soldats, anava amb ells en les barcasses de desembarcament, convivia amb la tropa, menjava el ranxo i, si no hi ha altre remei, havia de jugar-se la vida per a obtindre una bona presa. Com a reporter de guerra, el seu treball sempre va ser sempre supervisat pels servicis de propaganda dels Estats Units.

El fotògraf de guerra viu per i per a cobrir el conflicte, i com més prop hi estiga millor. Ja ho deia el mateix Robert Capa: “si les teues fotos no són prou bones, és que no t'has acostat tant com calia”. De fet, el seu llibre autobiogràfic acaba amb esta frase demolidora: “La guerra ha acabat a Europa. Ja no tinc cap motiu per a haver d'alçar-me cada matí”.

A Espanya hi ha una llarga tradició de fotògrafs de guerra. Puc parlar d'alguns dels que conec, començant per Gervasio Sánchez, potser el més mediàtic. Ha cobert conflictes armats per tot el món i du a terme un treball molt compromés, tant per la seua lluita en contra de les mines antipersona, a través del seu projecte fotogràfic “Vides Minades”, que fa poc va complir 25 anys, com per la denúncia de les persones desaparegudes, quasi totes assassinades en episodis de violència per tot el món, inclòs Espanya, segon país amb més desapareguts després de Cambodja.

Otro hecho relevante es que las cuatro generaciones de “Los Vidal” desarrollaron su trabajo profesional en València, y en el caso de Luis Vidal Corella tanto antes de la Guerra, como durante la contienda bélica y la posterior dictadura franquista. La obra de Luis Vidal Corella destaca por presentar un estilo muy académico, centrado en documentar el momento de una forma clara y objetiva, sin ambages, es decir, desligada de cualquier elemento subjetivo que pudiera estar influido por los debates ideológicos acalorados de la España de los años 30.

También es importante que prácticamente toda su labor se desarrolle en València. Eso le convierte en un referente imprescindible para documentar una parte de nuestro pasado próximo tan transcendente. En la historia de la fotografía valenciana, lamentablemente, hemos tenido que sufrir la emigración de grandes fotógrafos, fundamentalmente a la capital de España, en busca de una ocasión para ser reconocidos. Es el caso de Gabriel Cualladó, o más recientemente de Eduardo Nave.

La Guerra Civil. Debate entre fotoperiodista y reportero de guerra

Podría decir, sin temor a equivocarme, que Luis Vidal Corella representa a la figura del fotoperiodista y que de forma ocasional tuvo que “hacer” de reportero de guerra. Es bien sabido que València fue durante casi un año capital de la República, concretamente desde el 7 de noviembre de 1936 hasta finales de octubre de 1937. Esa circunstancia hizo que nuestra ciudad fuera visitada por importantes personalidades del mundo de la política, de la cultura y el arte y, también, por numerosos periodistas, algunos de ellos reporteros de guerra de fama internacional como Robert Capa, Gerda Taro o Walter Reuter. Por encargo de *El Mercantil Valenciano* el acudió a zonas de conflicto como Teruel, la toma de Ibiza, el campo de concentración de Albaterra, incluso Belchite. Lamentablemente, casi todo su archivo del periodo de la Guerra Civil se ha perdido. Luis Vidal Corella no tuvo especial actividad política, pero como tantos y tantos que vivieron en la zona republicana fueron mirados con lupa por la nueva administración franquista. Eso hizo que por miedo o por prudencia se deshiciera del archivo fotográfico de esa época. Afortunadamente, su nieto Luis Vidal Ayala ha realizado un importante trabajo de investigación acudiendo entre otros lugares a la Biblioteca Nacional donde curiosamente tienen un archivo fotográfico impresionante, pero, en algunos casos un poco desordenado. Así, Vicente Vidal Ayala, encontró fotografías de su abuelo correspondientes a la época de la Guerra Civil, junto con imágenes pertenecientes a Robert Capa o Walter Reuter.

Pero volvamos al “debate” fotoperiodista versus reportero de guerra. En el libro autobiográfico “Ligeramente desenfocado”, cuya lectura recomiendo, Robert Capa narra algunos episodios vividos durante la cobertura fotográfica que realizó de la Segunda Guerra Mundial a través de Argelia, Sicilia, Normandía, Londres, Alemania. En ese periplo como reportero de guerra se convirtió en miembro más dentro de la estructura del ejército aliado. Es decir, tuvo que tirarse en paracaídas cuando lo hacían los soldados, iba con ellos en las barcas de desembarco, convivía con la tropa, comía el rancho, y en último extremo, debía jugarse la vida para obtener una buena toma. Como reportero de guerra su trabajo siempre fue siempre supervisado por los servicios de propaganda de Estados Unidos.

El fotógrafo de guerra vive por y para cubrir el conflicto, y cuanto más cerca esté del mismo, mejor. Ya lo decía el propio Robert Capa “si tus fotos no son lo suficientemente buenas, es que no te has acercado lo necesario”. De hecho, su libro autobiográfico acaba con esta frase demoledora: “La guerra ha acabado en Europa. Ya no tengo motivo alguno por el que levantarme cada mañana”.

En España hay una larga tradición de fotógrafos de guerra. Puedo hablar de algunos de los que conozco, empezando por Gervasio Sánchez, quizá el más mediático. Ha cubierto conflictos armados por todo el mundo y desarrolla un trabajo muy comprometido, tanto por su lucha en contra de las minas antipersona, a través de su proyecto fotográfico “Vidas Minadas” que

Un altre fotògraf que admire per la seua immensa humanitat i compromís és Emilio Morenatti. Que no vos enganye el seu cognom. Va nèixer a Jerez de la Frontera. El seu *modus operandi* em recorda els grans clàssics. És a dir, quan va a un conflicte, està el temps que faça falta, i tan prop com siga possible. Per eixe motiu, va ser segrestat a Gaza, fa anys, i va perdre una cama a l'Afganistan. Tot això mostra la seua honestedat i el seu compromís professional.

Per últim, cal comentar el treball de Manu Brabo, fotògraf que ha cobert molts conflictes armats, sobretot en països àrabs, però també en altres parts del món. Va estar a punt de morir l'any 2011, durant la guerra civil de Líbia. El vehicle en què viatjava amb altres professionals va ser atacat i destruït. Lamentablement, un d'ells va ser assassinat. Manu Brabo va tindre més sort: "només" va estar mes i mig capturat fins que es va aconseguir el seu alliberament.

Entrem ara a analitzar la figura del fotoperiodista. N'és un exemple paradigmàtic el cas de Luis Vidal Corella, no tant de son pare, que va ser sobretot fotògraf d'estudi, però sí del seu fill Luis Vidal Vidal, que va treballar molts anys per al diari Levante, i el seu net Luis Vidal Ayala, que va treballar tant en l'àmbit periodístic, com en l'institucional, faceta també important i necessària.

El fotoperiodista fa un treball distint del reporter de guerra, encara que els dos són periodistes gràfics. El seu treball consistix a seguir la notícia del dia a dia pràcticament al minut, un treball que a vegades pot arribar a ser estressant i esgotador. Tinc i he tingut bons amics fotògrafs de premsa, i sempre que els veia em deien "em vaig corrent que he de cobrir una roda de premsa en Presidència, o un succés a Sagunt, o un incendi a Xàtiva...". Eixe és el seu treball, un treball en moltes ocasions silenciós però que els convertix en cronistes gràfics de la història. L'altre dia vaig tindre una xicoteta discussió amb un amic que criticava un fotògraf per prendre fotografies en les manifestacions. Ho tractava pràcticament d'"espia". Jo li vaig explicar que, si ningú fera treball, no quedaria constància històrica que eixe acte es va celebrar. És tan important la seua labor com la conservació dels arxius fotogràfics, que en ocasions es perden per desinterés de les administracions, per desconeixement dels familiars, per falta de recursos o perquè el mateix fotògraf els destrueix.

En eixe context molts fotoperiodistes que van iniciar la seua carrera professional en els anys setanta i huitanta, quan els periòdics encara es venien per milers d'exemplars, no hi havia internet i encara es treballava amb càmeres analògiques, ser periodista gràfic era una altra cosa. Encara recorde la redacció d'*El País* a València, al carrer Ambaixador Vic, a on els fotògrafs tenien una cambra obscura per a poder revelar les fotografies i enviar-les ràpidament a la redacció i posteriorment a la impremta perquè de matinada pogueren eixir els periòdics al carrer. Un curiós personatge els venia en la Glorieta de València acabats "de traure del forn".

D'eixa generació recorde amb afecte a Jesús Ciscar i a Carles Francesc d'*El País*, i posteriorment Tania Castro i Mónica Torres, José Aleixandre i Manuel Molines en el *Levante-EMV*, i, com no?, a José Vicente Penalba, a qui van dedicar una exposició antològica en 2004 junt amb fotografies de son pare, José María, exposició de la qual queda un excel·lent catàleg: "Rodalies. Fotografies de José María i José Vicente Penalba". També cal destacar molt especialment a José Poveda, el *Flac*, que encara segueix en actiu als 75 anys, sense el qual seria impossible conèixer la història cultural gràfica de València. Allí a on hi haguera un esdeveniment cultural, allí estava el Flac. Actors, actrius, escriptors, cantants, músics..., tot això reflectit fonamentalment en la també eterna *Cartelera Turia*.

A finals del segle XX van començar a introduir-se els mitjans digitals en els periòdics, i en pocs anys la càmera digital es va convertir en un element imprescindible. A través d'internet, els fotògrafs podien enviar de manera immediata les seues imatges als seus companys de redacció, i amb l'arribada dels diaris digitals la fotografia pot ser publicada en molt poc de temps. Quant han agraït estos professionals oblidar-se d'haver de canviar el rodet, dels durs treballs de laboratori amb eixa llum somorta roja, la manipulació de perillosos productes químics...

hace poco cumplió 25 años, como por la denuncia de las personas desaparecidas, casi todas asesinadas en episodios de violencia por todo el mundo, incluido España, segundo país con más desaparecidos después de Camboya.

Otro fotógrafo que admiro por su inmensa humanidad y compromiso es Emilio Morenatti. Que no os engañe su apellido. Nació en Jerez de la Frontera. Su *modus operandi* me recuerda a los grandes clásicos. Es decir, cuando va a un conflicto está el tiempo que tenga que estar y lo más cerca posible del mismo. Por ese motivo, fue secuestrado en Gaza, hace años, y perdió una pierna en Afganistán. Todo lo cual muestra su honestidad y compromiso profesional.

Por último, comentar el trabajo de Manu Brabo, fotógrafo que ha cubierto muchos conflictos armados, sobre todo en países árabes, pero también en otras partes del mundo. Estuvo a punto de morir en el año 2011, durante la guerra civil de Libia. El vehículo en el que viajaba junto con otros profesionales fue atacado y destruido. Lamentablemente uno de ellos fue asesinado. Manu Brabo tuvo mejor suerte, “sólo” estuvo mes y medio apresado hasta que se consiguió su liberación.

Entremos ahora a analizar la figura del fotoperiodista. Un ejemplo paradigmático de ella es el caso de Luis Vidal Corella, no tanto de su padre que fue fundamentalmente fotógrafo de estudio, sí de su hijo Luis Vidal Vidal que trabajó muchos años para el diario Levante, y su nieto Luis Vidal Ayala, que trabajó tanto en el ámbito periodístico, como en el institucional, faceta también importante y necesaria.

El fotoperiodista realiza un trabajo distinto al reportero de guerra, aunque ambos son periodistas gráficos. Su trabajo consiste en seguir la noticia del día a día prácticamente al minuto, un trabajo que en ocasiones puede llegar a ser estresante y agotador. Tengo y he tenido buenos amigos fotógrafos de prensa y siempre que los veía me decían “me voy corriendo que tengo que cubrir una rueda de prensa en presidencia, o un suceso en Sagunt, o un incendio en Xàtiva...”. Ese es su trabajo, un trabajo en muchas ocasiones silencioso pero que los convierte en cronistas gráficos de la historia. El otro día tuve una pequeña discusión con un amigo que criticaba a un fotógrafo por tomar fotografías en las manifestaciones. Lo trataba prácticamente de “espía”. Yo le explique que si nadie hace trabajo no quedará constancia histórica de que ese acto se celebró. Es tan importante su labor como la conservación de los archivos fotográficos, que ocasiones se pierden por desinterés de las administraciones, por desconocimiento de los familiares, por falta de recursos o porque el propio fotógrafo los destruye.

En ese contexto muchos fotoperiodistas que iniciaron su carrera profesional en los años 70 y 80, cuando los periódicos todavía se vendían por miles de ejemplares, no existía internet y todavía se trabajaba con cámaras analógicas, ser periodista gráfico era otra cosa. Todavía recuerdo la redacción de *El País* en València, en la calle Embajador Vich, donde los fotógrafos tenían un cuarto oscuro para poder revelar las fotografías y enviarlas rápidamente a la redacción y posteriormente a la imprenta para que de madrugada pudieran salir los periódicos a la calle. Un curioso personaje los vendía en la Glorieta de València recién “sacados del horno”.

De esa generación recuerdo con cariño a Jesús Ciscar y Carles Francesc de *El País*, y posteriormente Tania Castro y Mónica Torres, José Aleixandre y Manuel Molines en el *Levante* – *EMV*, y como no a Jose Vicente Penalba, al que dedicaron una exposición antológica en 2004 junto con fotografías de su padre José María, exposición de la que queda un excelente catálogo: “Rodalies. Fotografies de José María y José Vicente Penalba”. También hay que destacar muy especialmente a José Poveda, “El Flaco”, que todavía sigue en activo a sus 75 años, sin él sería imposible conocer la historia cultural gráfica de València. Allí donde hubiera un evento cultural, allí estaba “El Flaco”. Actores, actrices, escritoras, cantantes, músicos... todo ello reflejado fundamentalmente en la también eterna *Cartelera Turia*.

A finales del siglo XX empezaron a introducirse los medios digitales en los periódicos y, en pocos años, la cámara digital se convirtió en un elemento imprescindible. A través de internet

Perquè en un context molt més dur va haver de treballar el protagonista que ens ocupa, Luis Vidal Corella. En plena Guerra Civil acompanyava a Robert Capa, Gerda Taro i Walter Reuter amb la seua pesada càmera de plaques, mentres que els fotògrafs estrangers anaven amb les seues modernes i lleugeres Leicas.

També és interessant destacar la professionalitat de Luis Vidal Corella que, sense estar adscrit a cap ideologia en particular, es va comprometre amb la informació allà a on n'hi haguera de la forma més coherent i sincera. Això em recorda el periodista i escriptor Manuel Chaves Nogales, el millor cronista de la Guerra Civil espanyola. Segons paraules d'Antonio Muñoz Molina, "Chaves Nogales és l'home just que no es casa amb ningú, perquè la seua compassió i la seua solidaritat estan del costat de les persones que patixen". De família liberal va creure en el projecte de la República, però era un anticomunista convençut. Poc després d'esclatar la Guerra Civil es va exiliar a París, i posteriorment a Londres, quan els nazis van ocupar la capital francesa. Va morir jove, a l'edat de 46 anys, però ens va deixar una obra literària i periodística impressionant, reunida en cinc toms i editada per Libros del Asteroide. De lectura obligada és *A sangre y fuego. Héroes, bestias y mártires de España*. A pesar de la seua gran capacitat periodística i intel·lectual, va ser odiat pels feixistes i posat en dubte per un ampli sector dels republicans. El seu pecat: intentar relatar el moment històric tal com ell l'entenia.

L'etapa de postguerra

La veritat és que Luis Vidal Corella va haver de reinventar-se una vegada acabada la guerra en un context poc favorable, l'Espanya de postguerra; entre exiliats i represaliats en el millor dels casos, perquè uns altres van tindre pitjor sort: l'afusellament. Luis tira avant fent el que millor sap fer: la fotografia de premsa. A través dels seus múltiples contactes, aconsegueix un treball en el diari *Levante*.

Allí conviu amb dos grans generacions de fotògrafs, els Finezas, el nom dels quals els ve per la seua elegant manera de vestir. El pare, que es deia Joaquín Sanchis Serrano, era un poc més major que Luis Vidal Corella, però els dos van morir amb tan sols dos anys de diferència. Joaquín va destacar per les seues famoses fotografies taurines i Manuel Finezas curiosament va coincidir amb Luis Vidal Corella fent cobertura de la Guerra Civil, a pesar de la seua extrema joventut, perquè recordem que havia nascut en 1918.

Per una altra banda, estaven els Penalba, dels quals ja he parlat abans. El fundador de la saga, José María, va coincidir amb Luis Vidal Corella, i junts van cobrir els principals successos de la ciutat de València en els anys de la postguerra.

Si analitzem l'etapa que va des del final de la guerra fins a la mort de Luis Vidal Corella, en 1959, tornem a vore un fotògraf d'alt nivell, que cuida molt l'estil i la composició. Moltes de les seues fotografies són veritables retrats, que si no fora perquè es veu clarament que estan fetes en exteriors, es podrien considerar verdaderes fotografies d'estudi.

Lògicament, l'escenari sociopolític ha canviat radicalment. Ja no estem en guerra, València ja no és la capital provisional de la República, no hi ha la incertesa i la por pels bombardejos, la ciutat no és visitada per importants personalitats de la cultura i la política; Robert Capa i els seus companys de viatge estan cobrint altres conflictes bèl·lics... Luis torna a l'ofici de tota la seua vida, el de fotoreporter, en el diari *Levante*, ara nacionalitzat i convertit en premsa del Movimiento fins a la mort de Franco. Esta circumstància fa que el diari es convertisca en un instrument més de propaganda del Règim. Això es nota clarament en l'estil i els enquadraments de les seues fotografies. M'ha cridat poderosament l'atenció l'entrega de la Copa del Generalísimo al capità del València C. F. en un partit jugat en el vell Chamartín de Madrid, a on es veuen clarament les figures preeminents de Carmen Polo i Franco, i baix, en un segon pla, retallat, la figura d'un jugador de blanc amb la copa entre els braços. Era evident que la dictadura imposava un codi d'estil als fotògrafs perquè els protagonistes sempre foren les autoritats franquistes.

los fotógrafos podían enviar de forma inmediata sus imágenes a sus compañeros de redacción, y con la llegada de los diarios digitales, la fotografía puede ser publicada en muy poco tiempo. Cuánto han agradecido estos profesionales el olvidarse de tener que cambiar el carrete, de los duros trabajos de laboratorio con esa luz mortecina roja, la manipulación de peligrosos productos químicos...

Pues en un contexto mucho más duro tuvo que trabajar el protagonista que nos ocupa, Luis Vidal Corella. En plena Guerra Civil acompañaba a Robert Capa, Gerda Taro y Walter Reuter con su pesada cámara de placas, mientras que los fotógrafos extranjeros iban con sus modernas y ligeras Leicas.

También es interesante destacar la profesionalidad de Luis Vidal Corella que, sin estar adscrito a ninguna ideología en particular se comprometió con la información allá donde la hubiere de la forma más coherente y sincera. Eso me recuerda al periodista y escritor Manuel Chaves Nogales, el mejor cronista de la Guerra Civil Española. Según palabras de Antonio Muñoz Molina, “Chaves Nogales es el hombre justo que no se casa con nadie, porque su compasión y su solidaridad están del lado las personas que sufren”. De familia liberal creyó en el proyecto de la República, pero era un anticomunista convencido. Al poco de estallar la Guerra Civil se exilió a París, y posteriormente a Londres cuando los nazis ocuparon la capital francesa. Murió joven, a la edad de 46 años, pero nos dejó una obra literaria y periodística impresionante, reunida en cinco tomos y editada por Libros del Asteroide. De lectura obligada es *A sangre y Fuego. Héroes, bestias y mártires de España*. Pese a su gran capacidad periodística e intelectual, fue odiado por los fascistas y puesto en duda por un amplio sector de los republicanos. Su pecado; intentar relatar el momento histórico tal y como él lo entendía

La etapa de posguerra

Lo cierto es que Luis Vidal Corella tuvo que reinventarse una vez acabada la guerra en un contexto poco favorable, la España de posguerra; entre exiliados y represaliados en el mejor de los casos, porque otros corrieron peor suerte, el fusilamiento. Luis sale adelante haciendo aquello que mejor sabe hacer, la fotografía de prensa. A través de sus múltiples contactos, consigue un trabajo en el diario Levante.

Allí convive con dos grandes generaciones de fotógrafos, los Finezas, cuyo nombre les viene por su elegante forma de vestir. El padre, que se llamaba Joaquín Sanchis Serrano, era algo mayor que Luis Vidal Corella, pero ambos fallecieron con tan solo dos años de diferencia. Joaquín destacó por sus famosas fotografías taurinas y Manuel Finezas curiosamente coincidió con Luis Vidal Corella haciendo cobertura de la Guerra Civil, pese a su extrema juventud, pues recordemos que había nacido en 1918.

Por otro lado, estaban los Penalba de los que ya he hablado con anterioridad. El fundador de la saga, José María, coincidió con Luis Vidal Corella y juntos cubrieron los principales acontecimientos de la ciudad de València en los años de la postguerra.

Si analizamos la etapa que va del final de la guerra hasta la muerte de Luis Vidal Corella en 1959 volvemos a ver a un fotógrafo de alto nivel, que cuida mucho el estilo y la composición. Muchas de sus fotografías son verdaderos retratos, que si no fuera porque se ve claramente que están realizadas en exteriores, se podrían considerar verdaderas fotografías de estudio.

Lógicamente el escenario sociopolítico ha cambiado radicalmente. Ya no estamos en guerra, València ya no es la capital provisional de la República, no existe la incertidumbre y el miedo por los bombardeos, la ciudad no es visitada por importantes personalidades de la cultura y la política; Robert Capa y sus compañeros de viaje están cubriendo otros conflictos bélicos... Luis vuelve al oficio de toda su vida, fotorreportero, en el diario *Levante*, ahora nacionalizado y convertido en Prensa del Movimiento hasta la muerte de Franco. Esta circunstancia hace que el diario se convierta en un instrumento más de propaganda del Régimen. Esto se nota

En eixa època cobrix actes oficials, desfilades militars, l'arribada a la ciutat de dirigents feixistes i nazis, actes en la Beneficència, les visites a la ciutat de Franco, manifestacions en contra de l'ONU..., però també el trasllat històric de les restes mortals de José Antonio Primo de Ribera des d'Alacant fins al monestir de l'Escorial. Van ser 11 dies de viatge a través de quasi 500 quilòmetres, en què el fèretre va ser transportat al muscle de falangistes. Lògicament, la comitiva va passar per València. Franco tenia especial interès a mostrar la presència del Règim en aquelles ciutats que fins al final van formar part de la República. Per descomptat, allí estava Luis Vidal Corella per a cobrir l'esdeveniment, tant a València com a Alacant. Recomane la lectura de *Presentes*, de Paco Cerdà. En els primers capítols relata amb el seu habitual mestratge este episodi no massa conegut de la història d'Espanya.

També va cobrir la visita de Franco després de la famosa riuada de 1957 que va assolir part de la ciutat de València. De nou les directrius del periòdic per al qual treballava li imposen una cobertura "oficial". Em ve ara a la memòria una excel·lent fotografia de José María Penalba d'eixa mateixa catàstrofe que reflectix el sofriment i la falta de mitjans de la població afectada. Famílies carregant amb els seus trastos damunt del muscle i amb l'aigua cobrint-los els peus. Estes fotografies són les que demostren que una imatge val més que mil paraules.

Això em du a una reflexió. Per testimonis de la seua família sabem que Luis Vidal Corella tenia una personalitat reservada i que a penes parlava amb el seu fill i el seu net de l'etapa de la Guerra Civil. De fet, una part important de l'arxiu d'eixa època va ser amagat i, possiblement, destruït. Una tragèdia per als que estimem la fotografia i la història. Però, posats a imaginar, suposem que Luis Vidal Corella va fer fotografies personals entre els anys 1940 i 1959, en el seu temps lliure, quan el periòdic no el reclamava per a cobrir tants i tants actes oficials. És molt possible que en eixes fotografies trobarem el millor Vidal Corella fotògraf. Fa uns anys es va publicar el llibre *Visit Spain* del gran fotògraf mort recentment Ramón Masats. Entre els anys 1955 i 1965 Masats va recórrer Espanya amb la seua càmera. *La Gaceta Ilustrada* li va encarregar fotografiar aquells llocs i costums de la nostra geografia amb l'objectiu de "vendre els nostres encants a l'exterior". De fet, el lema "Visit Spain" va ser una de les primeres campanyes turístiques dissenyades pel Ministeri d'Educació i Turisme. En el llibre de Masats no sols apareixen fotografies d'eixe treball per encàrrec, sinó moltes altres fetes no publicades mai per atrevides o inconvenients. Curiosament, en molts casos resulten ser les millors fotografies.

En tot cas, Luis Vidal Corella resulta un fotògraf fonamental per a conèixer i entendre una etapa bàsica de la nostra història. Tenia una virtut que només la tenen els bons fotògrafs de premsa. Sabia estar en el moment adequat en el lloc correcte. Ho comente perquè per a cobrir un esdeveniment quan t'has d'"enfrontar" a uns cinquanta col·legues o més, que pugnen per aconseguir la millor foto, el millor enquadrament de la personalitat en qüestió, ell sabia fer-ho. Es veu, per exemple, en una fotografia de 1947, quan Franco visita la Muntanyeta dels Sants (Sueca) Luis Vidal Corella saca un primer pla de Franco i les autoritats, mentres que, en el fons, un grup d'esforçats companys a penes poden fotografiar el públic. Potser esta fotografia era posteriorment reenquadrada per a eliminar el "soroll" dels seus col·legues. Vaig conèixer fa anys un fotògraf francès que va cobrir durant alguns anys el Festival de Cine de Cannes en la seua època més glamurosa. Segons contava, quan els actors, actrius, directors... passaven per l'estora roja, era la guerra. Només treien la millor fotografia els que guanyaven una bona posició, a vegades a colzades.

claramente en el estilo y los encuadres de sus fotografías. Me ha llamado poderosamente la atención la entrega de la Copa del Generalísimo al capitán del Valencia C. F. en partido jugado en el viejo Chamartín de Madrid donde se ven claramente las figuras preminentes de Carmen Polo y Franco, y bajo, en un segundo plano, recortado la figura de un jugador de blanco con la copa entre los brazos. Era evidente que la dictadura imponía un código de estilo a los fotógrafos para que los protagonistas siempre fueran las autoridades franquistas.

En esa época cubre actos oficiales, desfiles militares, la llegada a la ciudad de dirigentes fascistas y nazis, actos en la Beneficencia, las visitas a la ciudad de Franco, manifestaciones en contra de la ONU..., pero también el traslado histórico de los restos mortales de José Antonio Primo de Rivera desde Alicante hasta el monasterio de El Escorial. Fueron 11 días de viaje a través de casi 500 kilómetros en los que el féretro fue transportado al hombro de falangistas. Lógicamente, la comitiva pasó por València. Franco tenía especial interés en mostrar la presencia del Régimen en aquellas ciudades que hasta el final formaron parte de la República. Por supuesto, allí estaba Luis Vidal Corella para cubrir el acontecimiento, tanto en València como en Alicante. Recomendando la lectura de *Presentes* de Paco Cerdà. En los primeros capítulos relata con su habitual maestría este episodio no demasiado conocido de la historia de España.

También cubrió la visita de Franco después de la famosa riada de 1957 que asoló parte de la ciudad de València. De nuevo las directrices del periódico para el que trabajaba le imponen una cobertura “oficial”. Me viene ahora a la memoria una excelente fotografía de José María Penalba de esa misma catástrofe que refleja el sufrimiento y la falta de medios de la población afectada. Familias cargando con sus bártulos por encima del hombro con el agua cubriendo sus pies. Este tipo de fotografías son las que demuestran que una imagen vale más que mil palabras.

Esto me lleva a una reflexión. Por testimonios de su familia sabemos que Luis Vidal Corella tenía una personalidad reservada y que apenas hablo con su hijo y nieto de la etapa de la Guerra Civil. De hecho, una parte importante del archivo de esa época fue ocultado y, posiblemente, destruido. Una tragedia para los que amamos la fotografía y la historia. Pero puestos a imaginar, suponemos que Luis Vidal Corella realizó fotografías personales entre los años 1940 y 1959, en sus ratos libres, cuando el periódico no le reclamaba para cubrir tantos y tantos actos oficiales. Es muy posible que en esas fotografías encontráramos al mejor Vidal Corella fotógrafo. Hace unos años se publicó el libro *Visit Spain* del gran fotógrafo recientemente fallecido Ramón Masats. Entre los años 1955 y 1965 Masats recorrió España con su cámara. *La Gaceta Ilustrada* le encargó fotografiar aquellos lugares y costumbres de nuestra geografía con el objetivo de “vender nuestros encantos al exterior”. De hecho, el lema “Visit Spain” fue una de las primeras campañas turísticas diseñadas por el Ministerio de Educación y Turismo. En el libro de Masats no sólo aparecen fotografías de ese trabajo de encargo, sino otras muchas tomas nunca publicadas por atrevidas o inconvenientes. Curiosamente, en muchos casos resultan ser las mejores fotografías.

En todo caso, Luis Vidal Corella, resulta un fotógrafo fundamental para conocer y entender una etapa básica de nuestra historia. Tenía una virtud que sólo la tienen los buenos fotógrafos de prensa. Sabía estar en el momento adecuado en el lugar correcto. Lo comento porque para cubrir un evento cuando te tienes que “enfrentar” a unos 50 colegas o más, que pugnan por conseguir la mejor toma, el mejor encuadre de la personalidad en cuestión, él sabía hacerlo. Se ve por ejemplo en una fotografía de 1947 cuando Franco visita la Muntanyeta dels Sants (Sueca) Luis Vidal Corella saca un primer plano de Franco y las autoridades, mientras que, en el fondo, un grupo de esforzados compañeros apenas pueden fotografiar al público. Quizás esta fotografía fuera posteriormente reencuadrada para eliminar el “ruido” de sus colegas. Conoci hace años a un fotógrafo francés que cubrió durante algunos años el Festival de Cine de Cannes en su época más glamurosa. Según contaba, cuando los actores, actrices, directores... pasaban por la alfombra roja, era la guerra. Sólo sacaban la mejor fotografía los que ganaban una buena posición, en ocasiones a base de codazos.